

5. Чекмишев О. В. Методи конвергованих досліджень соціальних комунікацій: монографія / О. В. Чекмишев. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – С. 299.

6. Підсумковий звіт за результатами медіа-моніторингу / Асоціація Спільний простір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://prostir-monitor.org/upload/reports/final-reports-wave-4/Summary_W4-ua.pdf — Назва з екрану.

ЗАВГОРОДНІЙ

Віталій Анатолійович,

докторант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХОДАХ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ)

Прагнення нашої країни стати на один щабель з багатьма високорозвченими країнами світу змушує шукати шляхи викорінення цього соціального зла різними способами та методами. Вивчення та узагальнення досвіду діяльності громадських організацій у різних країнах світу, де боротьба з корупцією стала головним пріоритетом органів публічної влади та суспільства, має істотне значення, оскільки дозволить знайти шляхи розв'язання багатьох питань антикорупційного змісту, з якими зіткнулася наша держава сьогодні.

В рамках аналізу антикорупційної діяльності громадськості у країнах Центральної Європи особливої уваги заслуговують держави, які досягли значних успіхів у цій сфері. До них, зокрема, слід віднести Республіку Польщу, Словацьку Республіку, Чехію, Болгарію, країни Прибалтики, перехід до ринкової економіки яких та сповідування демократичних принципів спричинив стрімкий розвиток, у тому числі й у сфері протидії корупції.

Особливу роль у сфері формування негативного ставлення до корупції відіграють польські неурядові організації. В країні діє відділення «Transparency International». Крім того, найбільш активною неурядовою організацією в цій сфері є «Фонд Баторія», який з 2000 р. здійснює програму «Проти корупції», а також співпрацює в рамках Антикорупційної коаліції неурядових організацій [1]. Фонд разом з Антикорупційною коаліцією неурядових громадських організацій та польською неурядовою організацією «FIDE» (Форум-Інтеграція-Демократія-Європа) [2] активно займається роботою, спрямованою на громадське просвітництво.

Неурядові організації взяли на себе обов'язок здійснення постійного моніторингу, так званого «watch dog». Це перевірка того, чи діють органи центральної влади та місцевого самоврядування відповідно до законів та ста-

ндартів демократії. Так, наприклад, «Фонд Баторія» проводив масштабний моніторинг способів фінансування президентської передвиборчої кампанії, а потім кампанії перед виборами в органи місцевого самоврядування, де було виявлено низку недоліків [3]. Поряд з цим важливого значення в процесі протидії корупції шляхом її викриття, а також формування негативної громадської думки щодо неї, у Польщі відіграють вільні і незалежні ЗМІ.

Республіка Польща також стала однією з країн, в якій викорінення корупції стало запорукою успішного менеджменту, у тому числі і через антикорупційну освіту за участю громадських організацій. Так, в 2013 році Сілезький технологічний університет, нарівні з іншими 12 бізнес-школами Польщі, впровадив програму антикорупційних освітніх методик на факультеті менеджменту. Програма була розроблена міжнародною організацією «Principles for responsible management education» (PRME) [4], яка об'єднує провідні світові бізнес-школи і університети. Завданням програми стало фокусування студентів на темі корупції і використання учбових методів для підготовки майбутніх лідерів з розвинутою культурою нетерпимості до корупції.

Досвід протидії корупції у Словаччині також свідчить про ефективність залучення громадськості до цієї діяльності. З метою отримання інформації про посадові злочини та локалізації цього явища в правоохоронних структурах запроваджено спеціальну телефонну лінію, якою громадяни країни можуть повідомляти про відомі їм протиправні дії правоохоронців. Одночасно в міжнародній інформаційній мережі «Інтернет» створено веб-сторінку, де бажаючі можуть висловити свої пропозиції щодо необхідних заходів з боротьби з корупцією в державних установах [5].

Важливу роль у боротьбі з корупцією відіграють національні програми, що приймаються урядами багатьох держав світу. Першочергову увагу в цих програмах приділено створенню ефективних механізмів залучення недержавних організацій та широкого спектра незалежних ЗМІ до антикорупційної діяльності. У Словаччині, наприклад, діє «Національна програма по боротьбі з корупцією – 2000», метою якої є висунення концепції боротьби з корупцією, визначення методів та засобів, які необхідні для перемоги в цій боротьбі. Зазначений документ було представлено на всенародне обговорення для того, щоб у його удосконаленні взяли участь усі верстви населення – громадяни, неурядові організації, засоби масової інформації, підприємці та посадові особи.

Окремий розділ Програми по боротьбі з корупцією присвячений неурядовим організаціям, головними завданнями яких визначено: а) ефективно впливати на мінімізацію корупційних процесів при реалізації програм надання фінансової допомоги; б) проведення грантів з питань протидії корупції; в) інформувати громадськості про досягнуті результати у антикорупційній сфері, створення дискусійних майданчиків в мережі Інтернет; г) участь у проведенні незалежних експертних оцінок.

Антикорупційні громадські об'єднання дістали свого розвитку і в кра-

їнах Прибалтики. Сьогодні активно розвивається і діє товариство «Суспільство за прозорість – DELNA». Це неурядова організація, головною метою якої є сприяння формуванню демократичного суспільства за допомогою відкритості інформації і викорінення корупції. В 1998 р. «DELNA» була створена як міжнародна антикорупційна організація [6].

Громадська організація «DELNA» існує за рахунок пожертвувань, що надходять від громадян та організацій. Пожертвування дозволяють «DELNA» реагувати на антикорупційні ініціативи зацікавлених груп, які підтримують антикорупційну політику, проводити освітні заходи серед населення, надавати консультації антикорупційного змісту державним і муніципальним закладам. Громадський контроль з боку «DELNA» дозволяє зробити діяльність державних органів відкритими, а прийняття рішень – відповідальними.

Принагідно відзначити, що в країнах Прибалтики із залученням громадськості активно проводиться робота щодо впровадження програм антикорупційного виховання.

Так, в Литві ініційовано ряд міжнародних проектів антикорупційної освіти і виховання. До цих проектів були залучені освітні установи, місцева співдружність, органи державного управління і некомерційні громадські організації. Литовський відділ «Transparency International» і громадська неурядова організація «Центр Сучасної дидактики», в тісній співпраці із Спеціальною слідчою службою та Міністерством освіти і науки Литовської Республіки постійно беруть участь в реалізації антикорупційних освітніх проектів, серед яких: «Освіта проти корупції» (2002-2003), «Попередження корупції за допомогою освіти, інформації і розвитку самосвідомості» (2003-2004), «Розвиток і підвищення кваліфікація у сфері антикорупційної освіти» (2004). Мета проектів: протидія корупції і підвищення антикорупційної обізнаності населення шляхом розвитку антикорупційних освітніх програм для вчителів і місцевої громади [7].

За результатами здійснення вищезазначених проектів була розроблена програма додаткової освіти для середніх шкіл, програми і курси для антикорупційної освіти в університетах, програма підвищення кваліфікації для вчителів, створена команда тренерів, відповідальних за поширення ідей проекту в регіонах, які були учасниками проектів. Разом з тим були створені національні команди, проведений ситуаційний аналіз потреб в антикорупційній освіті, розроблені програми формальної і неформальної освіти, розроблений пакет інформаційних ресурсів (Глосарій основних понять і термінів, статті, приклади уроків тощо). Для випускників вищих учбових закладів «Transparency International – Литва» організувала «Літню школу цілісності», в якій до викладацької діяльності залучаються досвідчені фахівці антикорупційної кампанії. Школа збрала молодих лідерів з Вірменії, Білорусі, Естонії, Грузії, Латвії, Литви, Молдови, Польщі, Росії, України і США [8].

Антикорупційна освіта в Латвії також впроваджується досить давно. Це стало наслідком реалізації загальної антикорупційної програми, привнесеної

з проектом «PHARE» (Pologne Hongrie aide à la reconstruction économique – фр.), ініційованого Євросоюзом і спрямованого на допомогу країнам Східної Європи, що бажають увійти до нього, або які нещодавно увійшли. Проект продовжує діяти до цього дня, особливо у рамках боротьби з корупцією. Латвія є одним з рідкісних прикладів країн з розвиненою системою антикорупційної освіти в школі, а також успішними прикладами викладання антикорупційних дисциплін у вищих навчальних закладах [9].

Реалізація проектів антикорупційної освіти за участю громадськості здійснюється і в Болгарії. Ще в 2004 році пройшла перша нарада групи експертів по боротьбі з корупцією в освітній сфері у рамках програми «Коаліція 2000», яка об'єднує ряд громадських організацій, спрямованих на попередження і боротьбу з корупцією шляхом введення антикорупційної освіти на усіх рівнях болгарської системи освіти. Зміни були спрямовані на поліпшення інституційної і нормативної основи болгарської системи освіти, на забезпечення сприятливих умов навчання в школі і відповідній комунікації між педагогами, батьками і учнями. Була запропонована розробка погодженого документу відносно заявлених проблем між Антикорупційною Комісією, Радою Міністрів і Міністерством освіти і науки як громадської позиції по «Стратегії розвитку середньої освіти у Болгарії» і в цілях реалізації «Національної стратегії боротьби з корупцією». З 2004 року були знайдені можливості для введення антикорупційних модулів в навчальні програми середніх шкіл. Важливим елементом в цьому процесі є надання можливостей для підвищення кваліфікації викладачів з цієї тематики і співпраця в цьому напрямі Міністерства освіти і науки, Комітету з координації роботи по боротьбі з корупцією, Ради міністрів і неурядових громадських організацій [10].

Усе вищезазначене дає підстави стверджувати, що освіта є одним з найбільш значущих соціальних секторів, в якому конкретні кроки реформування мають істотний вплив на загальний рівень корупції в державі. Тому ефективність протидії корупції багато в чому залежить не тільки від громадянської позиції та прагнення об'єднаних громадян співпрацювати з правоохоронними органами, але й належного проведення антикорупційних освітніх та просвітницьких заходів в навчальних закладах.

Бібліографічні посилання:

1. Неурядова громадська організація «Проти корупції». URL: <http://ngo.pl>.
2. Польская неправительственная организация «Форум Интеграция – Демократия – Европа» (FIDE). URL: http://www.stq.ru/news/nbr.php?ELEMENT_ID=3866.
3. Fundacja im. Stefana Batorego. URL : <http://www.batory.org.pl>.
4. Principles for Responsible Management Education (PRME). URL: <http://www.unprme.org/index.php>.
5. Міжнародний досвід щодо запобігання та протидії корупції. URL: http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=D283B40E17C8A9DA1E226E0F7?art_id=89386&cat_id=57862.

6. Громадська організація «Суспільство за прозорість – DELNA». URL: www.delna.lv.
7. Modern Didactics Centre. URL: <http://www.sdcentras.lt>.
8. «Transparency International» Lietuvos skyriaus. URL: <http://www.skaidrumolinija.lt>.
9. Практики антикоррупционного образования в Европе. Антикоррупционный журнал. URL: <https://askjournal.ru/journal/item/praktikiantikorruptcionnogo-obrazovaniya-v-evrope>.
10. Антикоррупционное образование в Болгарии. URL: <http://www.anticorruption.bg/index.php?id=855>.

КОПЧА

Василь Васильович,

доцент кафедри теорії

та історії держави і права ДВНЗ

"Ужгородський національний університет",

кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ПОЛЬСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ НАПРЯМКИ

Польща, як і інші держави Центральної та Південно-Східної Європи, провела цілеспрямовані реформи в різних сферах суспільного і державного життя, підтвердженням чого стало її прийняття до Європейського Союзу 1 травня 2004 р. Досвід реформи поліції цієї держави важливий для України з багатьох аспектів. По-перше, інтерес привертають правові засоби, які обиралися законодавцем для створення нової моделі поліції у державі, яка заснована на верховенстві права. По-друге, вартим уваги виступає алгоритм реформи у цій сфері, а також стан її ресурсного забезпечення.

Після демократичної революції 1988-1989 років реформування поліцейських сил Польщі стало одним із пріоритетів демократичної влади. Система органів МВС зазнала змін уже на ранньому етапі реформ, коли в квітні 1990 р. були схвалені закони про Міністерство внутрішніх справ, про поліцію та про Управління охорони держави. Замість міліції була створена поліція, переважна більшість співробітників колишньої міліції, крім частини керівного складу, автоматично стали співробітниками поліції. Наприклад, із 100 тисяч міліціонерів 97 тисяч стали поліцейськими. Проте з 137 керівників МВС до нової оновленого міністерства були переведені тільки 20 чоловік [5, с. 148-149]. Однак, реформа лише починалася і в наступні місяці кількість звільнень із поліції не зменшувалася, що було пов'язане з парламентськими дискусіями на тему нового закону про пенсії, менш вигідного для тих, хто залишався на поліцейській службі. Внаслідок такого підходу в Поліції вже на початку 1993 р. виявилось 30 тисяч цілком нових співробітників, які повинні